

Planuri și scheme de lecții comentate

CITEVA CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA LECȚIA DE INTRODUCERE ÎN STUDIUL ISTORIEI ROMÂNIEI LA ANUL IV DE LICEU

Programa de istorie a României pentru licee, valabilă în anul școlar 1970—1971, prevede o lecție de introducere, al cărei conținut nu se poate limita la ceea ce cuprinde prima lecție din manual referitoare la izvoarele istoriei României, așa încît atunci cînd există posibilități, nu este greșit dacă lecția introductivă se eșalonează pe 2 ore de curs.

Scopul rîndurilor ce urmează este de a schița orientativ structura lecției de introducere în studiul istoriei României la anul IV de liceu și de a înfățișa o parte a fondului de idei ce se află în atenția profesorului atunci cînd pregătește această lecție.

Profesorul își poate propune să prezinte elevilor mai întîi unele considerații asupra istoriei universale studiate în anii anteriori de liceu, precizînd corelația dintre istoria generală și istoria patriei, locul și rolul poporului român în evoluția societății, ca factor important de civilizație în această parte a Europei.

Deși elevii au învățat încă din școala generală ce este istoria ca știință și care este obiectul istoriei României, nu facem un lucru inutil dacă adîncim împreună cu elevii aceste concepte de bază, folosindu-ne de cugetări ale gîndirii istorice românești, de aprecieri exprimate în documente de partid, de prețioasele idei cuprinse în cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Personal, atunci cînd am predat această lecție, am făcut o scurtă prezentare a condițiilor geografice ale țării (așezare, relief, climă), punînd un accent deosebit pe elementele de geografie istorică; am subliniat faptul că dezvoltarea istorică a poporului român este strîns legată de teritoriul pe care el și strămoșii autohtoni l-au locuit fără întrerupere, din cele mai vechi timpuri. Am relevat faptul că pămîntul românesc are centrul (nucleul) în cetatea de munți a Transilvaniei, am stăruit asupra armoniei și unității teritoriului României și am precizat coordonatele geografice esențiale ale acestui spațiu (Carpați, Dunăre și Marea Neagră).

De asemenea m-am referit la varietatea elementelor geografice complementare (brîul de munți, podișul pe care-l închid la mijloc, depresiunile bine adăpostite, al doilea inel al subcarpaților, dealurile și cîmpiile). Am prezentat apoi spațiul geografic românesc de dincolo de Dunăre pînă la litoralul Mării Negre. În concluzie la această parte a lecției am subliniat poziția teritoriului românesc în cadrul Europei și felul cum este clădit acest pămînt. Este bine ca elevii să rețină faptul că țara noastră, ca parte componentă a spațiului sud-est european, este situată la marginea Europei de sud-est și se învecinează cu Europa centrală,

cu care are legături de mare importanță. Se știe că Dunărea a fost întotdeauna atît o legătură principală a țării noastre cu centrul continentului cît și o punte de legătură între cele două maluri ale fluviului.

Trecînd la alte elemente de geografie istorică, am menționat faptul că într-un lung interval de timp, Carpații și Dunărea de Jos au constituit obstacole însemnate în calea nomazilor porniți spre apus din Asia centrală. Spațiul carpato-dunărean a oferit populației autohtone condiții care i-au permis să reziste și să-și păstreze ființa sa. Vorbind despre însemnătatea pe care au avut-o munții și pădurea în viața poporului român am remarcat faptul că în limba română terminologia de bază a muntelui este de origine latină (munte, plai, culme, coastă, piatră, vale, cheie etc.). Vorbind elevilor de factorii care au legat pe autohtoni de Carpați am arătat atît nevoia de a găsi adăpost în fața primejdiei, cît și valoarea lor economică. Pentru a întări la elevi conștiința unității teritoriului românesc, am arătat că crearea mai multor state românești distincte (organizarea politică a românilor la sud și est de Carpați) se explică și prin faptul că centrul pămîntului românesc intrase sub stăpînirea feudală străină. Am conchis că Dunărea, Marea și Carpații sînt cele trei elemente din a căror îmbinare rezultă originalitatea și unitatea teritoriului în cadrul căruia s-a constituit și s-a dezvoltat poporul român.

Relevînd în fața hărții că depresiunile au fost printre zonele cele mai bine populate de pe teritoriul țării noastre, am subliniat că primele formațiuni politice care au precedat statele feudale au apărut în zona subcarpatică. În acest moment al lecției am menționat faptul semnificativ al termenului de „țară”, adică de teritoriu organizat, pe care îl întîlnim prezent în denumirea statelor românești. Am arătat apoi elevilor că în cursul de Istorie a României vom urmări sistematic condițiile istorice în cadrul cărora a evoluat societatea românească, anticipînd ideea că împrejurările istorice au făcut ca din cele mai vechi timpuri poporul nostru să se dezvolte într-o permanentă confruntare, cu piedici și greutăți de tot felul. Am menționat și faptul că valurile migratoare, îndelungata dominație străină, războaiele pustiitoare duse pe teritoriul țărilor române de diferite mari puteri rivale au provocat distrugerea sau înstrăinarea a nenumărate valori materiale și spirituale, frînîndu-ne considerabil progresul și determinînd rămînerea noastră în urmă față de alte țări. Am făcut însă precizarea că, în pofida tuturor opreliștilor, poporul român a pășit mereu înainte, a asigurat dezvoltarea forțelor de producție și a culturii, afirmîndu-se ca un puternic factor de progres și civilizație.

O idee fundamentală a cursului de Istorie a României asupra căreia este bine să atragem atenția elevilor chiar o dată cu lecția introductivă este aceea a rolului maselor largi populare ca forță hotărîtoare atît în propășirea economică și socială a patriei, cît și în apărarea ei. După cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Întreaga istorie a țării demonstrează că poporul muncitor, forțele sale revoluționare, progresiste și patriotice au înfăptuit toate marile transformări revoluționare, au asigurat mersul înainte al societății noastre. Toate momentele importante din viața patriei noastre sînt legate de lupta maselor, a întregului popor — motorul progresului social, adevăratul făuritor al istoriei României”¹.

Un loc deosebit în economia lecției de introducere în studiul istoriei patriei îl ocupă partea referitoare la înaltele virtuți morale și spirituale ale poporului dovedite de-a lungul veacurilor în lupta pentru afirmarea și apărarea ființei naționale, pentru realizarea idealurilor de libertate și dreptate socială. Tot aici se poate exprima ideea că împreună cu între-

¹ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, București, Editura Politică, 1966, p. 6—7.

gul popor tînăra generație a reprezentat întotdeauna un activ factor dinamic al societății, că tineretul a participat la progresul forțelor materiale și spirituale, a fost de partea mișcărilor revoluționare, progresiste pe plan social și politic, a dat din rîndurile sale numeroși exponenți ai ideilor înaintate.

În continuarea lecției am accentuat ideea că istoria poporului român este străbătută de lupta împotriva cotropitorilor și a asuprii, pentru eliberarea națională și socială, pentru unitate politico-statală. Am relevat concluzia, pusă în evidență de istoria României, că asupra prirea străină poate frîna pentru un timp, poate întîrzia evoluția unui popor, dar nu-l poate împiedica să-și realizeze aspirațiile de libertate, unitate și progres.

În continuarea lecției introductive am arătat că în contextul vieții economice și sociale generale a țării, în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste care au contribuit la dezvoltarea societății vom învăța despre istoria luptei clasei muncitoare, a mișcării socialiste, a partidului comunist.

Relevînd că istoria noastră națională este bogată în fapte mărețe și evenimente politice remarcabile, am subliniat că acestea sînt pline de învățăminte pentru generațiile tinere, care trebuie să cunoască lecțiile istoriei, tradițiile înaintate.

Astfel, cursul de istorie a României prezintă sistematic tradiția istorică a unității moral-politice dintre oamenii muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități. Din tradițiile de luptă comună, din ceea ce este mai nobil și mai înălțător în istoria seculară a pămîntului pe care trăim își trage seva unitatea de azi în jurul partidului.

Profesorul de istorie nu poate omite să vorbească elevilor despre necesitatea studierii istoriei naționale, despre rolul acesteia în cultivarea respectului față de trecutul glorios al țării, față de pîdele de eroism și vitejie ale poporului, în formarea conștiinței socialiste a tînerei generații, în educarea sa patriotică. Noi, profesorii de istorie avem înalta misiune de a le face cunoscute tînerilor tradițiile de luptă revoluționară ale clasei muncitoare, ale partidului comunist, care prin eroice și adesea dramatice bătălii de clasă a știut să îndrume și să conducă poporul către anii luminoși ai socialismului.

Pentru a determina la elevi o atitudine corectă față de studiul istoriei, o înțelegere superioară a necesității cunoașterii istoriei naționale, trebuie pus accentul pe îndatorirea cetățenească, patriotică, pe care o are fiecare tînăr de a cunoaște istoria patriei. Să amintim elevilor cuvintele lui Nicolae Bălcescu că istoria națională este cea dintîi carte a unei nații și cele ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, care spunea că cine nu-și cunoaște istoria țării este ca și un copil care nu-și cunoaște mama.

În continuare, le-am atras atenția elevilor că din lecțiile istoriei patriei vom desprinde, așa cum am făcut și în timpul studiului istoriei universale, concluzii practice, utile tineretului.

La încheierea primei ore de clasă cu elevii anului IV de liceu am dat unele indicații în legătură cu folosirea manualului și a materialului bibliografic ce va fi recomandat pe parcurs. Apoi i-am anunțat că în ora următoare vom începe studiul sistematic al istoriei patriei cu lecția despre periodizare, izvoare și științele auxiliare ale istoriei. În pregătirea lecției introductive este bine, de asemenea, să ținem seama că în predarea fiecărui capitol al istoriei patriei și la fiecare lecție vom avea prilejul să facem apel la izvoarele istoriei.

GHEORGHE SMARANDACHE